

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים

שיבוכה לעולם הבא הרי זה צדיק גמור. והדמנן (אבות פ"א מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס היינו ככה"ג שאם לא תצוה לו אותה הטובה שהוא מנפה תהא ומתחרט על הצדקה עשה^א אצל מי שאינו תהא ומתחרט ה"ז לדיק גמור וכן משמע בריש מסכת ר"ה (דף 7.7) ובפ"ק דצ"צ (דף י"ז):

מלמד שתהא פרתך רועה באפר. ומלת קדריש את ארץ הטפל לאלרץ:

לבררבי אמי. ואם תאמר והשתא א"ת למה לי למידרש זהליה ואורי' דלא נכתב אלף משום דבר שנתחדש על המשום חדוש דלרץ כתב נמי את למדרש אע"ג דלא אינטריק' ר"ב דייק חיצונות. ה' נראה לר"י דבר סבר דאיכא למידק טפי מחילונות משום דמנן ברישא ושמואל סבר דמעליונות איכא למידק כיון דעליונות אחלונות קאי ומפרש מה הן חילונות:

אין

הרי זה צדיק גמור דילמא בחר בדברך אתי לעיוני בתרה ר"נ בר יצחק אמר משום סכנת הנכרים ופלימו היא דתני' חור שבין יהודי לארמאי בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבו פלימו אמר^ב כל עצמו אינו בודק מפני הסכנה מאי סכנה אי נימא סכנת כשפים כי אישתמיש היכי אישתמיש התם כי אישתמיש ימא ונהורא ולא מסיק אדעתיה הכא ליליא ושרגא הוא ומסיק אדעתיה והאמר רבי אלעזר^ג שלוחי מצוה אינן ניווקין היכא דשכיח היוקא שאני שנאמר ויאמר שמואל איך אלק ושמע שאל והרגני ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך וגו' בעו מיניה מרב בני בני רב דדיירי בבאגא מהו למיתי קדמא וחשובא לבי רב אמר להו^ד ניתו עלי ועל ציאי ניוול מאי אמר להו לא ידענא איתמר א"ר אלעזר שלוחי מצוה אינן ניווקין לא בהליכתן ולא בחזירתן כמאן כי האי תנא רתניא איסי בן יהודה אומר כלפי שאמרה תורה^ה ולא יחמוד איש את ארצך מלמד שתהא פרתך רועה באפר ואין חיה מויקתה תרגולתך מנקרת באשפה ואין חולדה מויקתה והלא דברים ק"ו ומה אלו שדרכן לזוק אינן ניווקין בני אדם שאין דרכן לזוק על אחת כמה וכמה אין לי אלא בהליכה בחזרה מנין תלמוד לומר^ו ופנית בבקר והלכת לאהלך מלמד שתלך ותמצא אהלך בשלום וכי מאחר דאפילו בחזרה בהליכה למה לי לברר' אמי דא"ר אמי כל אדם שיש לו קרקע עולה לרגל^ז ושאין לו קרקע אין עולה לרגל א"ר אבין בר רב אדא אמר ר' יצחק מפני מה אין פירות גינוסר בירושלים כדי שלא יהו עולי רגלים אומרים^ח אלמלא לא עלינו אלא לאכול פירות גינוסר בירושלים דיינו נמצאת עליה שלא לשמה כיוצא בו אמר ר' דוסתאי בר' ינאי מפני מה אין חמי טבריא בירושלים כדי שלא יהו עולי רגלים אומרים^ט אלמלא לא עלינו אלא לרחוץ בחמי טבריא דיינו ונמצאת עליה שלא לשמה: ובמה אמרו ב' שורות וכו': מרתף מאן דבר שמייה יהי קאמר כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה ואוצרות יין ואוצרות שמן נמי אין צריך בדיקה ובמה אמרו שתי שורות במרתף מקום שמכניסין בו חמץ ובמסתפק: בש"א שתי שורות וכו': אמר רב יהודה שתי שורות שאמרו מן הארץ ועד שמי קורה ורבי יוחנן אמר שורה אחת כמין^י גאם תניא כותיה דרב יהודה תניא כוותיה דרבי יוחנן תניא כוותיה דרב יהודה בית שמאי אומרים שתי שורות על פני כל המרתף ושתי שורות שאמרו מן הארץ ועד שמי קורה רואה את הקורה שלפנים הימנה ושלמטה הימנה אין צריך בדיקה: בית הלל אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות: אמר רב^{יא} עליונה ושלמטה הימנה ושמואל אמר עליונה ושלפנים הימנה מאי טעמא דרב דייק חיצונות והא עליונות קתני למעוטי תתאי דתתיא ושמואל אמר עליונה ושלפנים הימנה מאי טעמא דייק עליונות והא חיצונה רבי חייא תני כוותיה דרב וכולהו תנאי תנו כוותיה דשמואל והלכתא כוותיה^{יב} דשמואל: מתני'

הרי זה צדיק גמור. דבר זה ולא אמרין שלא לשמה עשה אלא קיים מצוות צורא שזוהו לעשות לדקה ומתכוין אף להנאת עצמו שיזכה זה לעולם הבא או שיחיו בניו: **בשר דדבק.** וגמר את כל המצוה אחי לעיוני בתרה: **כל עצמו אינו בודק.** כל עצמו של חור אינו בודק שלא יאמר הנכרי כשפים עשה לי: **ולאו אדעטיה.** דנכרי לשום אל לבו עלילה זו: **איך אלך.** למשוך את דוד ואע"פ ששלומו של מקום היה הרי היה ירא: **עני צי רב.** תלמידים הצריכים לרצם דייקן קרו צני רב: **דיירי צנאני.** צנפרים שצבקעה וצנע"ז קנפיי"א: **מהו למיז קדומא וחסוגא.** השכם והערב קודם עלות השחר ומשתחשך כלום יש להם לירא מן המזיקים: **ועל לוארי.** יהא עונש היוקן דודאי לא יווקן שהמנוה מנינה עליהם: **ניוול.** לאשפוזא משתחשך מאי כלום יכוין לסמוך על המנוה אף בחזרה או לא: **גלפי שאמרה סורה.** מתוך שאמרה תורה כך אנו למדין שהצטימו הכתוב שלא יחוק ממונו וכל שכן גופו דאין דרכו לזוק לדדם אית ליה מזלף ואינו מהיר להיות נזוק בגופו: **דרדכי אמי.** קרא קמא לכר' אמי אתא: **פירוס גינוסר.** מתוקין מאד כדאמר' מצרכות (דף מד.) והיינו כינת שם מדניה צאריך ישראל: **מרתף מאן דבר שמייה.** לפוטור מן הדביקה דקא מתמה תנא קמא ואמר ובמה אמרו: **הכי קאמר.** דקתני רישא כל מקום שאין מכניסין בו חמץ ואמרי' לעיל כל מקום לאיתויי מאי לאיתויי אצרות יין ושמן ומשום הכי אמרי' ובמה אמרו לקמן נריך דייקן ועד ומפרש במקום שמכניסין בו חמץ והכי דמי כגון במסתפק: **שמי שורות שאמרו.** בית שמאי (אומרים) מן הארץ ועד שמי קורה. דרך האזורי יין לסדר חציוניתהן שורות שורות עד שממלאין כל קרקע המרתף וחורין ומנימין חצית על חצית כשורות מתחנות עד הקורה ואמרי' בית שמאי שוותן שמי שורות חילונות אותה שרואה את הפתח על פני רוחם כל המרתף והשורה שלמטה נריך לדזוק מן הארץ עד התקרה: **שמי קורה.** כמו שמי השמים (מהלל קמת): **ו' יוחנן אמר.** שמי שורות שאמרו בית שמאי היא שורה חילונה מן הארץ ועד תקרה וחזר ובודק כל החציות העליונות על פני כל ארצו ורחבו של מרתף שאף היא נקראת שורה אס צאת למנות מלמעלה למטה: **גאס.** היא ו' גימל' יונית ועשויה מתני'

המנינה, דהוה דייק חילונות. כלומר העליונות דוקא ולא תמצא שתי עליונות אלא כי האי גונא, ומפני מה קתני חיצונות, למעוטי מן השורה השלישית ולפנים שדברי הכל אין צריך בדיקה. תנאי ר' חייא כוותיה דרב וכלהו תנאי וכו' כשמואל ואע"ג דקיימא לן דהלכתא כרב באיטורי וזו איטור היא, כיון דכולהו תנאי תנו כשמואל הלכתא כוותיה. הלכך בית שהוה מלא חביות של יין מן הקצה אל הקצה ומן קרקע הבית עד שמי קורה והוה מרתף, בודק השורה הרואה את הפתח ושלפנים הימנה אלו שתייהן בודק משמי קורה ועד הקרקע וריו.

המנינה, דהוה דייק חילונות. כלומר העליונות דוקא ולא תמצא שתי עליונות אלא כי האי גונא, ומפני מה קתני חיצונות, למעוטי מן השורה השלישית ולפנים שדברי הכל אין צריך בדיקה. תנאי ר' חייא כוותיה דרב וכלהו תנאי וכו' כשמואל ואע"ג דקיימא לן דהלכתא כרב באיטורי וזו איטור היא, כיון דכולהו תנאי תנו כשמואל הלכתא כוותיה. הלכך בית שהוה מלא חביות של יין מן הקצה אל הקצה ומן קרקע הבית עד שמי קורה והוה מרתף, בודק השורה הרואה את הפתח ושלפנים הימנה אלו שתייהן בודק משמי קורה ועד הקרקע וריו.

המנינה, דהוה דייק חילונות. כלומר העליונות דוקא ולא תמצא שתי עליונות אלא כי האי גונא, ומפני מה קתני חיצונות, למעוטי מן השורה השלישית ולפנים שדברי הכל אין צריך בדיקה. תנאי ר' חייא כוותיה דרב וכלהו תנאי וכו' כשמואל ואע"ג דקיימא לן דהלכתא כרב באיטורי וזו איטור היא, כיון דכולהו תנאי תנו כשמואל הלכתא כוותיה. הלכך בית שהוה מלא חביות של יין מן הקצה אל הקצה ומן קרקע הבית עד שמי קורה והוה מרתף, בודק השורה הרואה את הפתח ושלפנים הימנה אלו שתייהן בודק משמי קורה ועד הקרקע וריו.

המנינה, דהוה דייק חילונות. כלומר העליונות דוקא ולא תמצא שתי עליונות אלא כי האי גונא, ומפני מה קתני חיצונות, למעוטי מן השורה השלישית ולפנים שדברי הכל אין צריך בדיקה. תנאי ר' חייא כוותיה דרב וכלהו תנאי וכו' כשמואל ואע"ג דקיימא לן דהלכתא כרב באיטורי וזו איטור היא, כיון דכולהו תנאי תנו כשמואל הלכתא כוותיה. הלכך בית שהוה מלא חביות של יין מן הקצה אל הקצה ומן קרקע הבית עד שמי קורה והוה מרתף, בודק השורה הרואה את הפתח ושלפנים הימנה אלו שתייהן בודק משמי קורה ועד הקרקע וריו.

נו א מיי פ"ב מהלכת מן ומנה ה' ה סגן עשין לט טושי"ע א"ח ס"י מלג סעף ז: נה ב מיי שם טושי"ע שם סעף ג: נבג ג מיי שם הלכה ו טושי"ע שם סעף ט:

תורה אור השלם

1. ויאמר שמואל איך אלק ושמע שאל והרגני ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך ויאמר לזבח לך קאתי:
2. בי אורי' גוים מפניך והרחבתי את גבולך ולא יחמד איש את ארצך בעלתך לראות את פני ה' אלקיך שלש פעמים בשנה: שמות לר כד ו' ובשלת ואלכלת במקום אשר יבחר ה' אלקיך בו ופנית בבקר והלכת לאהלך:
- דברים טז ז

רבינו הנגאל

ופקינן חיישין דלמא מסח דעניה מבריקת חמץ לגמרי ואינו מתפשט אלא על המחט שאין שם מצוה להגן עליו. רב נחמן בר יצחק אמר משום סכנת שכנו גוי שלא יחשודו ויאמר הירודי הוה שפני כשפים עושה לי כותל וסכנהו, ואע"ג דק"ל שלוחי מצוה אינן ניווקין, היכא דקביעא היוקא שאני, כדכתב אך אלק ושמע שאל והרגני, והא שמואל לקיים דבר הוה שהיא מצוה היה הלק, אלא במקום שיש היוק קבוע לא סמכין אהאי, שאמרו ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך ואמרת לזבוח לה' באחי. בעו מרב יחי בר שבסונית בשדות מהו שיבאוי בלילה בשחר ליכנס לבית המדרש ויחזרו משחשכה, חוששין מהוה ק"ל, אמר להם יבאו עלי ועל ציאי, כלומר יבאו ואני ערב להם שלא יהיה בהם היוק לא בביתא ולא בחזירתן. כמאן כי אי תנא דתניא איסי בן יהודה אומר כלפי שאמרה תורה ולא יחמוד איש את ארצך בעלותך ליראות. מפני מה אין פירות גינוסר בירושלם שלא יאמרו עולי רגלים אילו לא עלינו אלא לאכול פירות הללו דייני, ונמצאת עלייה שלא לשמה. ומפני מה נ"א: ומפני כן. אין חמי טבריא בירושלם וכו'. למה אמרו שתי שורות במרתף. אקשינן מי חזכי בכאן מרתף כלל עד שיאמר למה אמרו שתי שורות במרתף. ופקינן כיון דתנא כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה, ממילא שמעינן דמרתף למה אמרו שתי שורות במרתף, מקום שמכניסין בו חמץ, היכי דמי במסתפק ממנו. אמר רב יהודה שתי שורות שאמרו מן הארץ ועד שמי קורה. ר' יוחנן אמר שורה אחת כמין גמא יוני, ותניא כותויהו. ב"ה אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות.

א) יומא יא. קדושין לג: חולין קמ"ב, (ג) וע"ל ל, א) וע"י מ"י מגילה כח. ד"ה אלמלא, (ד) ערוך הפוכה, (ה) מכל הפוסקים ראשונים ואחרונים דפקון כרב מוכח דלא היה בנייתם והלכתא כותי' דשמואל, וכ"כ המו"ק ד"ה שתי, (ו) וע"י פיט"ז ערוכין נ"ה, (ז) וע"ע חומ"ס ר"ה ד' ד"ה וצפיל וע"ע י"ט ד"ה ע"ת מלג,

גליון הש"ס

נב' ושארין לו קרקע, וכן איתא בירושלמי פ"ג דפאה: תוס' ד"ה ס"ג וכו' משום דבר שנתחדש, דלמא שבעות טי ע"א כל פרשה שנאמרה ונענית על שנת אלא צפיל דבר שנתחדש סה:

לעזי רש"י

קנפיי"א [קנפיי"א]. ערבה, איזור של שרות.

מוסף רש"י

הרי זה צדיק גמור. על דבר זה ומשכח וזו ב"ב (ח) א"ל: אס רניל כק ר"ה (ד) איך אלך. למשוח את דוד על פי הגבור (יוסא א) וע"ג דשגלחומא דמקום הדיא, מתפני מהיקא דקביע' (קדושין טז.)

מוסף תוספות

- א. כדרך שאומות העולם עושין, מוס' הא"ש.
- ב. דהוה מצי למיכתב ארצך. שם. ג. דרשינן אפילו חודה. מוס' שאנך.
- ד. כדאמר' כל פרשה שבאמרה וישנית לא נישנת אלא בשביל דבר שנתחדש בה. מוס' הא"ש.
- ה. הייתה מה שייך פלוגתא כיון דיאסא למידק בעליונות כמו מחיצונות. מוס' שאנך.

רבינו הנגאל

אית הקורות וצרי כל השורות רואות את הפתח, לפיכך אמר רב עליונה ושלמטה הימנה, דדייק חיצונות, ואע"פ שכל השורות ראשיהם שנבדק הפתח כלן חיצונות, אינן מוצא שתיים חיצונות כאחת, אלא אם תפשיט ותקח השורה העליונה ושלמטה הימנה, כי אם תקח שורה אחת מן הארץ ועד שמי קורה, שפנייה ממנה פימית נקראת. דייק רב חיצונות ראשי השורות הרואות פני הפתח חיצונות ממש הן, ומשום מה קתני שהן עליונות, ללמד כי מלמעלה מתחיל. ושמואל אמר חיצונה ושלפנים

המנינה, דהוה דייק חילונות. כלומר העליונות דוקא ולא תמצא שתי עליונות אלא כי האי גונא, ומפני מה קתני חיצונות, למעוטי מן השורה השלישית ולפנים שדברי הכל אין צריך בדיקה. תנאי ר' חייא כוותיה דרב וכלהו תנאי וכו' כשמואל ואע"ג דקיימא לן דהלכתא כרב באיטורי וזו איטור היא, כיון דכולהו תנאי תנו כשמואל הלכתא כוותיה. הלכך בית שהוה מלא חביות של יין מן הקצה אל הקצה ומן קרקע הבית עד שמי קורה והוה מרתף, בודק השורה הרואה את הפתח ושלפנים הימנה אלו שתייהן בודק משמי קורה ועד הקרקע וריו.